

KİTAP TAHLİLİ

Uluocak, Nihal : Kanunlar İhtilafı (Yasama Yetkisi Kuralları), İstanbul Üniversitesi Yayınlarından, No. : 1693, Hukuk Fakültesi, No. : 370, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1971, XII, 251 sayfa.

Prof. Dr. Tuğrul ANSAY

Devletler özel hukuku yurdumuzda hem İstanbul ve hem de Ankara Hukuk Fakültelerinde zorunlu dersler arasında yer almakta ve dersin kapsamı içinde kanunlar ihtilafı konularının yanında, vatandaşlık ve yabancılar hukuku da incelenmektedir. *Uluocak*'ın eseri bunlardan sadece kanunlar ihtilafı hakkında, özellikle öğrenciler için yazılmış bir ders kitabıdır.¹ Devletler özel hukuku alanında yurdumuzda yapılan son yayınlara uygun bir biçimde vatandaşlık ve yabancılar hukuku konuları kitabın dışında bırakılmıştır. Gerçi milli kanunun önemli bir yer işgal ettiği kanunlar ihtilafı sistemimizde vatandaşlık konuları bir ön sorun olarak ortaya çıkmaktadırlar. Fakat öğrencilerin hukuk formasyonunun gelişmesine hizmetleri bakımından vatandaşlık ve yabancılar hukuku konularının ikinci sıraya atılmaları olumlu karşılanmak gerekir.

Kitabın bir özelliği sadece bağlama kurallarını ele alması, «bu kuralların oluşmasında etken olabilecek doktrinler»² dışarda bırakmasıdır. Bu nedenle kitapta kısa bir girişten sonra doğrudan doğruya şahsi statüye ilişkin bağlama kuralları izah edilmekte ve bunu miras hukuku, eşya hukuku, akitler, haksız fiiller ve haksız zenginleşme ile ilgili bağlama kuralları izlemektedir. Mamafih, konuların daha kolay anlaşılması için, kısa da olsa tarihsel açıklamalara muhtelif vesilelerle yer verilmiştir.³

¹ Önsöz, s. III.

² Önsöz, s. III.

³ Örneğin, s. 11, 90, 118.

Vasif ihtilafları, atıf, kamu düzeni, kanuna karşı hile ve kazanılmış haklar gibi temel müesseseler kitabın son kısmında incelenmiştir. Yazar bu konuları, «yetkili kanunun tayinine yarıyan kaideler», «yetkili kanunun uygulanmasını engelleyen haller» ve «kazanılmış haklar» başlıkları altında 7. bölümde ele almaktadır. Bu, kanımızca öğretim bakımından faydalı bir teşebbüştür. Önce Türk kanunlar ihtilafı sisteminin ana hatlarını gösterip,⁴ daha sonra kuralların izahını yapmak ve en sonda bu müesseseleri anlatmak öğrenciler bakımından kolaylık sağlayacaktır. Esasen yazar bağlama kaidelerini incelerken de bu müesseselere kısaca yer vermek suretiyle okuyucularını son bölüme hazırlamaktadır. Örneğin, «şahsi statüye ilişkin bağlama kaideleri» hakkındaki 1. bölümde «şahsi statüye uygulanacak kanun» anlatılırken Türk hukukundaki milli kanun esası belirtilmekte, hemen ardından, «yabancı milli kanunun uygulanmasını engelleyen haller» arasında atıf ve kamu düzeni konularına değinilmektedir.⁵

Kitapta «yargı yetkisi ihtilafları» na yer verilmemiştir. Çünkü yazara göre «bu konu kanunlar ihtilafının kapsamını aşacak, bağımsız bir hukuk dalı olacak niteliktedir».⁶ Usul hukuku ile ilgili sorunların genellikle devletler özel hukukunun dışında bırakılması talihsiz bir tecelli. Bu konuya kitaplarında yer veren devletler özel hukuku yazarları da gayet kısa bir şekilde değiniyorlar. Usul hukukçularının ve devletler genel hukuku yazarlarının da bu konuları benimzedikleri söylenemez. Oysa, yargı yetkisi, *lex fori* yönünde gelişen zamanımız kanunlar ihtilafı teori ve tatbikatında «forum shopping»i engelleyebilmek bakımından özel bir değer kazanmıştır. Diğer taraftan, «yabancı ilamlar» konusu da devletler genel hukuku ve usul hukukundan çok devletler özel hukuku temeline dayanmaktadır.

Türk devletler özel hukuku kuralları eski ve yetersiz bir «muvakkat» kanunda yer aldığı için mahkeme kararları ve doktrinin karşılıklı etkileri ile gelişme çabası içindedir. *Uluocak*'ın kitabı bu çabalara yeni ve değerli bir katkıdır. Yazar bir ders kitabı çerçevesi içinde kalarak bir yandan en yeni Yargıtay kararlarına yer vermekte,⁷ onları değerlendirmekte, diğer yandan da hem Fransız, Alman, İngiliz ve Amerikan doktrin ve tatbikatından, hem de kısmen

⁴ S. 47.

⁵ S. 15 vd.

⁶ S. 2.

⁷ Örneğin, s. 20, 109, 111, 112.

milletlerarası antlaşmalardan yararlanarak Türk hukukunun gelişmesine ışık tutacak görüşlerini ortaya koymaktadır. Örneğin, haksız fiillere ilişkin olarak haksız fiil müessesesinin amacından hareket eden «bozulan hukuki dengeyi en isabetli şekilde sağlayacak kanun» önerisi,⁸ yargıca her olayda bir araştırma yükü yüklemesine rağmen, zamanımızın şartlarına ve son gelişmelere uygun düşmektedir.

⁸ S. 181.